

4. Кіяшко В.І. Правове регулювання діяльності керівника підприємства, установи, організації як учасника трудових правовідносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Луганськ, 2010. 18 с.
5. Дракер П. Посткапиталистическое общество. Новая постиндустриальная волна на Западе. М.: Academia, 1999. 100 с.
6. Турчин С.О. Щодо правової характеристики працівника-керівника юридичної особи. *Форум права*. 2013. № 3. С. 673-676.
7. Николаев А.Д. Единство и дифференциация правового регулирования труда руководителя организации. *Государство и право: актуальные проблемы формирования правового сознания: Сборник статей III Международной научно-практической конференции*/ под ред. Н.В. Пантелеевой. Могилев, 2020. С. 67-70.
8. Турчин С.О. Щодо правової характеристики працівника-керівника юридичної особи. *Форум права*. 2013. № 3. С. 673-676.
9. Малиновська-Колесникова К.А. Особливості трудових відносин з керівником підприємства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 20 с.
10. Ісаєв Ю.В. Щодо правового статусу керівника підприємства, установи, організації. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 63. С. 406-411.
11. Могила Д.В. Правовий статус керівника організації як працівника: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2013. 20 с.
12. Про практику розгляду судами трудових спорів: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 6 листопада 1992 із змінами та доповненнями. *Бюлетень законодавства і юридичної практики України*. 2011. №12.

УДК 349.2

**Бабенко О. В.,**

*Аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

#### **ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ ДОКТРИНИ ОХОРОННОГО ПРАВОВІДНОШЕННЯ ЗА ПІКЕТУВАННЯ**

*У статті розглянуто передумови формування Англійської доктрини охоронного правовідношення за пікетування. Розглянуто основні дефініції та теоретико-методологічні підходи, які характеризують принцип верховенства права. Автор наголошує на значенні особливості провадження охоронного трудового правовідношення за пікетування в Англії обумовлені специфікою судової системи Англії. Зокрема, в Англії відсутнє чітке законодавче регулювання низки важливих питань у сфері судочинства. Реалізація охоронного трудового правовідношення за пікетування включає безпосередньою реалізацію норм законодавства, спрямованих на те, щоб правопорушник зазнав несприятливих наслідків своєї неправомірної поведінки.*

**Ключові слова:** *верховенство права, пікетування, урегулювання організації та проведення пікетувань в Англії, принцип права, охоронне трудового правовідношення.*

*The article considers the preconditions for the formation of the English doctrine of protection of the legal relationship for picketing. The main definitions and theoretical and methodological approaches that characterize the principle of the rule of law are considered. The author emphasizes the importance of the peculiarities of the protective employment relationship for picketing in England due to the specifics of*

*the judicial system of England. In particular, in England there is no clear legislative regulation of a number of important issues in the field of justice. The implementation of the protective employment relationship during the picket includes the direct implementation of the law aimed at ensuring that the offender suffers adverse consequences of his wrongful conduct.*

**Key words:** *rule of law, picketing, regulation of organization and holding of pickets in England, principle of law, protection of labor relations.*

Англійська доктрина охоронного правовідношення за пікетування виділяється серед доктрин інших держав передусім тому, що в цій державі свобода мирних зібрань сприймається, як закономірний наслідок свободи вираження поглядів. Англійський вчений А.В. Дайсі ще більш, ніж століття тому пояснював даний феномен тим, що право зібрань в Англії є нічим іншим, аніж результатом поглядів судів на індивідуальну свободу особистості і свободу слова. Дослідник стверджував, що «немає ніякого спеціального закону, який дозволяє А, В і С зійтись де-небудь на відкритому повітрі чи в іншому місці з законною ціллю. Але право А йти, туди куди він захоче, якщо він не здійснює таким чином правопорушення і говорити В все, що він захоче, якщо в його словах не буде ніякого наклепу і нічого заколотного, право В робити те саме по відношенню до А і існування таких же прав у А, В, С, D, E, F і так до безкінечності веде до того результату, що А, В, С, D і тисяча чи десять тисяч інших осіб можуть зійтись в якомусь місці, де кожен з них має право бути з законною ціллю і законним чином» [1, с. 302-303]. Не зважаючи на те, що Англія до цих пір вважається батьківщиною європейської демократії, а народ реально, а не лише декларативно, є джерелом влади, із часом в Англії все ж було прийнято деякі обмеження щодо проведення пікетувань, і на сьогодні наявні усі передумови для того, щоб вести мову про існування охоронного правовідношення за пікетування у цій державі.

Окремі аспекти англійської доктрини охоронного правовідношення за пікетування у вітчизняній науковій літературі досліджувались у працях таких авторів, як: О.А. Булда, С.Я. Вавженчук, І.А. Єрмеєва, В.В. Заросило, Є.А. Кобрусєва, Р.А. Лідовець, В.Ф. Нестерович, А.П. Святненко, М.Л. Середа, О.В. Чернецька, Н.М. Швець, В.С. Шилінгов, О.С. Шкарнега та інших авторів. Але в той самий час, варто враховувати, що питання пов'язані із інститутом пікетування в Англії переважно досліджуються фрагментарно, тому на даному етапі питання англійської доктрини охоронного правовідношення за пікетування є новим для вітчизняної літератури.

Охоронне трудове правовідношення за пікетування виникає в Англії у разі порушення обмежень, передбачених в національному законодавстві. Як нами вже відзначалось, право на пікетування в законодавстві Англії не визначене у позитивній формі, проте в той самий час, пікетування не заборонене законодавством та здійснюється у тій мірі, якою воно спеціально не обмежено законом [2, с. 56]. Іншими словами, головним принципом проведення пікетувань в Англії є «дозволено все, що не заборонено законом». Із однієї сторони, на період пікетування закон не покладає на роботодавців обов'язок збереження заробітної плати або надання іншої матеріальної підтримки працівникам. Із іншої сторони, держава визнає право кожного працівника на пікетування і не забороняє його проведення [3, с. 51]. Тобто, в Англії створено всі умови для того, щоб у працівників була можливість захистити свої соціальні і економічні права та інтереси, і при цьому, створено умови для того, щоб роботодавець мінімізував свої втрати на період, поки його працівники не виконують свої трудові функції через участь в пікетуванні. Для встановлення окремих заборон, в Англії, як і в Україні, на законодавчому рівні визначено обмеження права на пікетування, і у тому випадку, коли право на пікетування неправомірно обмежується, а пікетувальники звертаються до суду за захистом своїх прав, виникає охоронне трудове правовідношення за пікетування.

Загалом, як відзначається у науковій літературі, починаючи з XIX століття англійське законодавство про право на свободу мирних зібрань громадян містить не так багато обмежень при їх проведенні, не рахуючи тих обмежень, які були тимчасовими під час правління М. Тетчер [4, с. 80-81], а також обмежень, які зберігали свою чинність досить недовгий період у 2005-2011 роках [5, с. 24-25]. Втім, на сьогодні кількість обмежень знову зведена до мінімуму і всі вони передбачені у актах законодавства, яке у Англії спеціально прийняте у цій сфері. Так, в більшості країн Європи, у тому числі і в Україні, законодавчу основу забезпечення пікетувань складає Конституція. Зокрема, в статті 39 Конституції України [6] визначено, що громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення

яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Саме ця норма є основоположною для регулювання усіх видів мирних зібрань в нашій державі, у тому числі й пікетувань. В свою чергу, в Англії письмова конституція відсутня. Конституція Великої Британії являє собою некодифіковану сукупність законів, прецедентів і конституційних угод, а свою чергу, свобода зібрань в Англії, як відзначає О.А. Булда, використовується як базове природне право, яке не потребує зайвого закріплення [7, с. 81]. Тобто, право на пікетування є базовим природним правом кожного громадянина Англії, яке не отримало свого закріплення на конституційному рівні в силу того, що належить кожному. На законодавчому рівні закріплюються лише обмеження у реалізації права на свободу зібрань.

Основним законом, який регулює пікетування в Англії, є Акт про громадський порядок в редакції від 1986 року (Public Order Act 1986) [8]. Найбільш суворі покарання (до 10 років в'язниці) передбачено для учасників масових заворушень; провокації та підбурювання до насильства караються строком до шести місяців або штрафом до 5000 фунтів, причому мова в цьому випадку йде не про організаторів, а про учасників, викритих у протиправних діях [5, с. 4]. Санкції для організаторів були передбачені до внесення змін до нього, зокрема коли мова йшла про порушення, які стосуються порядку проведення заходів – зокрема, порушення встановлених термінів подання повідомлення, неузгоджену зміну дати, часу й маршруту походів. У цих випадках організатори могли бути покарані тюремним ув'язненням на строк до трьох місяців або штрафом, що не перевищував 1000 фунтів [9, с. 49]. Проте, в 2011 році законодавство, що регулює порядок проведення масових заходів, змінилося, і на сьогодні пікетувальники більше не зобов'язані подавати в поліцію заявку, а організація демонстрацій без схвалення поліції не є злочином. Тобто, на сучасному етапі працівники можуть реалізовувати своє право на пікетування без його узгодження із органами поліції. Це означає, що на сьогодні відсутні будь-які перешкоди, які можуть стати їм на заваді реалізації даного права. У тому випадку, якщо пікетувальники не вчиняють заборонені дії під час пікетування, їх право на пікетування не може обмежуватись.

До заборонених дій, які пікетувальники зобов'язані припинити на вимогу поліції, віднесено непокору, яка є злочином і карається штрафом до 5000 фунтів; використання мегафонів і гучномовців; зведення наметів і подібних конструкцій і використання їх для заняття території. Поліція має право конфіскувати «заборонені предмети», а суд може розпорядитися про повну конфіскацію заборонених предметів, а також вжити інших заходів для недопущення участі засудженої особи в заборонених діях, у тому числі й для заборони його появи в «контрольованій зоні» [10, с. 359-360; 5, с. 24-25]. Також у статті 13 Акту про громадський порядок в редакції від 1986 року (Public Order Act 1986) [8] визначено, що мирні зібрання можуть бути заборонені у певному кварталі на термін, що не перевищує три місяці, якщо поліція розумно вважає, що менш серйозні обмеження не є достатніми для запобігання заворушенням [10, с. 360]. Порівнюючи із законодавством України, звернемо увагу на те, що статтею 39 Конституції України [6] так само передбачено вимогу до організатора пікетування завчасно сповістити органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Пікетування в Україні не санкціонується поліцією (а така вимога до недавнього часу була передбачена у законодавстві Англії), і в законодавстві нашої держави відсутнє визначення строків, які мають бути додержані при такому повідомленні, а також перелік відомостей, які мають бути надані при такому повідомленні. Але разом із тим, у загальних рисах, виникнення охоронного трудового правовідношення по пікетуванню обумовлюється такими самими підставами – передбаченими законом обставинами, які свідчать про порушення прав пікетувальників на мирне зібрання, метою яких є висловлення протесту або незгоди щодо забезпечення їхніх прав та інтересів.

Деякі обмеження прав пікетувальників встановлені Актами про громадський порядок 1936 (Public Order Act 1936) [11] та 1994 років (Criminal Justice and Public Order Act 1994) [12]. Як відзначає В.Ф. Нестерович, відповідно до Акту 1994 року (Criminal Justice and Public Order Act 1994) [12], проведення мирного зібрання громадян повинно бути погоджено з господарем земельної ділянки, на території якого воно проводиться. У разі, якщо мирне зібрання проводиться на Трафальгарській площі або у Гайд-парку, про це необхідно повідомити державного секретаря у справах охорони навколишнього середовища. Серед інших обмежень, визначених перерахованими нормативно-правовими актами, вимога їх мирного характеру, а також недопустимість перешкоджання діяльності поліції та нормальному дорожньому руху [2, с. 56]. Порівнюючи положення даних нормативно-правових актів із положеннями Конституції України [6], Закону України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» від 03.03.1998 №

137/98-ВР [13] та інших нормативно-правових актів національного законодавства, які урегулюють порядок та умови проведення пікетувань, звернемо увагу на те, що в Англії так само дотримуються умови мирного характеру пікетувань. В той самий час, в Україні відсутні вимоги щодо погодження місця проведення пікетування, хоча завчасне сповіщення органами виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, очевидно, передбачає із узгодження питань, пов'язаних із розміщенням такої демонстрації.

Отже, щодо урегулювання організації та проведення пікетувань в Англії діє правило «дозволено все, що не заборонено законом». Усі заборони визначені в Актах про громадський порядок 1936 року (Public Order Act 1936) [11], 1986 року (Public Order Act 1986) [8] та 1994 років (Criminal Justice and Public Order Act 1994) [12]. У даному контексті С.Я. Вавженчук зробив правильний висновок, що пікетування, яке здійснюється працівниками в разі порушення їх конституційних трудових прав, може бути як законним так і незаконним (або ж офіційним, тобто організованим або на який надана згода профспілки, та неофіційним, яке проводиться працівниками за власної ініціативи) [14, с. 354]. Незаконне пікетування проводиться без дотримання передбаченого законом порядку і всупереч заборонам, визначених Актами про громадський порядок 1936 року (Public Order Act 1936) [11], 1986 року (Public Order Act 1986) [8] та 1994 років (Criminal Justice and Public Order Act 1994) [12]. У свою чергу, законне пікетування реалізується згідно із порядком, встановленим законом. Тож, права працівників, які беруть участь у законних пікетуваннях, не можуть бути порушені чи обмежені із підстав, відмінних від передбачених законодавством.

На основі здійснених раніше у даній роботі висновків щодо сутності охоронного трудового правовідношення, а також специфіки англійської доктрини охоронного правовідношення за пікетування, зробимо висновок, що охоронне трудове правовідношення за пікетування в Англії - це правовідношення, детерміноване створенням неправомірних перешкод для здійснення пікетування учасниками трудових правовідносин всупереч додержанню ними усіх передбачених законодавством вимог до проведення промислових акцій, яке виникає внаслідок негативної реакції держави на таку поведінку на основі юридичних заборон, має на меті забезпечення недоторканності суб'єктивного права особи на пікетування та відновлення порушеного права на пікетування, а також притягнення державою правопорушника до певного виду юридичної відповідальності, передбаченої законом і опосередкованої правозастосовним актом.

Отже, аналізуючи особливості виникнення охоронного трудового правовідношення за пікетування в Англії, варто враховувати, що підставою для виникнення охоронного трудового правовідношення по пікетуванню є порушення прав працівників на мирне зібрання та висловлення протесту щодо дій чи рішень роботодавців або незгоди щодо забезпечення роботодавцями їхніх прав та інтересів, всупереч тому, що організатором або учасником пікетування було додержано вимоги, передбачені в національному законодавстві (Актах про громадський порядок 1936 року (Public Order Act 1936) [11], 1986 року (Public Order Act 1986) [8] та 1994 років (Criminal Justice and Public Order Act 1994) [12]). У процесі дослідження нами встановлено, що особи, які в Англії виявили бажання організувати, або взяти участь у пікетуванні, мають враховувати, що їх право на здійснення пікетування може бути реалізоване у тій мірі, у якій воно спеціально не обмежено законом. Відповідно, законодавство про пікетування обмежує право громадян Англії на пікетування у наступних випадках:

- працівники реалізують право на пікетування за наявності підстав для захисту їхніх соціальних та економічних прав й інтересів, як учасників трудових відносин, тобто пікетування не можна вважати законним, якщо воно здійснюється безпідставно;

- пікетування в Англії повинне мати чітко виражену мету, а саме припинення трудового правопорушення, відновлення порушених соціальних та економічних прав й інтересів, інформування суспільства про наявність правопорушення або про його потенційне виникнення, а у тому випадку, коли пікетувальники не проголошують жодних вимог, пікетування не може бути законним;

- пікетування організовується за місцем розташування пікетованого об'єкту, тобто працівниками на робочому місці, а у разі, якщо це неможливо (наприклад, пікетування пілотів, матросів, працівників залізниці тощо) – за місцем державної реєстрації роботодавця, або знаходження центрального виконавчого органу останнього, але при цьому мають бути враховані передбачені законодавством обмеження – зокрема, пікетування не може бути проведене на громадських дорогах та вулицях з метою попередження незручностей для водіїв та пішоходів, а

отже пікетування є законним лише у тому випадку, коли його організаторами та учасниками було дотримано правила щодо розміщення пікетування;

- існують обмеження щодо пікетування біля деяких об'єктів - пікетування не може проводитись ближче «контрольованої зони» від будинку парламенту під час засідань Палат (обмеження пов'язані із недопущенням випадків нападу на парламент з боку громадян, які беруть участь у пікетуванні, якщо воно стане неконтрольованим), а також пікетування має бути погоджено з господарем земельної ділянки, на території якого воно проводиться, або ж із відповідними державними установами, у разі якщо демонстрація проводиться на державних територіях, які мають особливий статус та значення;

- за загальним правилом, суб'єктний склад пікетування не обмежується працівниками, які перебувають з роботодавцем у трудових правовідносинах, адже взяти участь у пікетуванні можуть представники профспілок, неправомірно звільнені працівники, працівники юридичних осіб, які пов'язані корпоративними правами з юридичною особою, працівники якої здійснюють пікетування, і при цьому англійська модель пікетування передбачає його здійснення працівниками у кількості понад 20 осіб, та наявні обмеження серед професій, які можуть брати участь в пікетуваннях, тож пікетування не є законним ураз недотримання правил щодо його суб'єктного складу;

- при пікетуванні учасники не можуть вчиняти окремі «заборонені дії», і зобов'язані їх припинити на вимогу поліції, пікетування має бути мирним та не може перешкоджати діяльності поліції, а організаторам необхідно заздалегідь сповістити органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування про проведення пікетування «у прийнятні строки, що передують даті їх проведення».

У тому випадку, коли організаторами чи учасниками пікетування додержано зазначені правила, їхнє пікетування не може бути визнане незаконним, а у інакшому випадку це може стати підставою для виникнення охоронного трудового правовідношення та притягнення осіб, які неправомірно порушили права працівників на мирне зібрання та висловлення протесту щодо дій чи рішень роботодавців або незгоди щодо забезпечення роботодавцями їхніх прав та інтересів, до відповідальності.

Аналізуючи специфіку охоронного трудового правовідношення за пікетування в Англії, зробимо висновок, що вона характеризується схожими особливостями, що й специфіка охоронного трудового правовідношення за пікетування в Україні. Особливості провадження охоронного трудового правовідношення за пікетування в Англії обумовлені специфікою судової системи Англії. Зокрема, в Англії відсутнє чітке законодавче регулювання низки важливих питань у сфері судочинства. Реалізація охоронного трудового правовідношення за пікетування включає безпосередню реалізацію норм законодавства, спрямованих на те, щоб правопорушник зазнав несприятливих наслідків своєї неправомірної поведінки.

### СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Дайси А. В. Основы государственного права Англии Москва: Типография Товарищества И.Д. Сытина, 1905. 658 с.
2. Нестерович В. Ф. Зарубіжний досвід конституційно-правового регулювання проведення мирних зібрань громадян. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2015. № 3. С. 55-63
3. Швець Н. М. Право на страйк та умови його реалізації: Монографія. Х.: Право, 2009. 228с.
4. Єремєєва І. А. Проблеми законодавчого обмеження страйкової активності тред-юніонів у правління консервативного кабінету М. Тетчер (1979–1980 рр.). Гуманітарний журнал. 2009. № 1–2. С. 77-83
5. Аналітична записка зарубіжного законодавства щодо масових заходів: Центр досліджень соціальних комунікацій НБУВ. URL: <http://nbuviar.gov.ua/images/nub/an1.pdf> (дата звернення 30.05.2020 року)
6. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 39.

7. Булда, О. А. Європейський досвід захисту права на свободу мирних зібрань. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 21. С. 79-83.

8. Public Order Act 1986. URL: <http://legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/contents> (дата звернення 30.03.2020 року)

9. Кобрусєва Є. А. Адміністративно-правовий захист прав та свобод людини і громадянина на мирні зібрання [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2015. 239 с.

10. Святненко А.П. Право на свободу мирних зібрань у державах – членах Європейського Союзу. Альманах права : [науково-практичний юридичний журнал]. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; редкол.: Шемшученко Ю.С., Оніщенко Н.М., Макаренко Л.О. [та ін.]. Київ, 2016. Вип. 7 : Право і прогрес: складові забезпечення в сучасних умовах. С. 358-362.

11. Public Order Act 1936. URL: <http://legislation.gov.uk/ukpga/Edw8and1Geo6/1/6/contents> (дата звернення 30.03.2020 року)

12. Criminal Justice and Public Order Act 1994. URL: <http://legislation.gov.uk/ukpga/1994/33/contents> (дата звернення 30.03.2020 року)

13. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1998 р. № 34. стаття 227

14. Вавженчук С. Я. Проблеми захисту і охорони конституційних трудових прав працівників в умовах ринкової економіки. Дис. д-ра юрид. наук: 12.00.05, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2014.300 с.

УДК 342.9

**Гвоздик С. П.,**  
здобувач Міжрегіональної Академії  
управління персоналом

### ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПАЦІЄНТА ПСИХІАТРИЧНОГО ЗАКЛАДУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*У статті проаналізовано теоретичні проблеми адміністративно-правового регулювання забезпечення прав пацієнта психіатричного закладу. Розкрито зміст і сутність кожної із цих проблем. Сформульовано напрями вирішення таких проблем.*

**Ключові слова:** *проблеми, адміністративно-правове регулювання, адміністративне законодавство, пацієнт психіатричного закладу, забезпечення прав.*

*In the article the theoretical problems of administrative and legal regulation of ensuring the rights of patients of a psychiatric institution are analyzed. The content and essence of each of these problems are revealed. The directions of the decision of such problems are formulated.*

**Key words:** *problems, administrative and legal regulation, administrative legislation, patient of a psychiatric institution, provision of rights.*

Адміністративно-правове регулювання забезпечення прав пацієнтів психіатричних закладів допомагає підтримувати правовий режим у психіатричних закладах та гарантує реалізацію прав пацієнтів. Станом на 2017 рік диспансерного нагляду у зв'язку з розладами психіки та поведінки